

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДМИТРИШИН МАРТА ВАСИЛІВНА

УДК 336:378.095

**ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІНАНСОВОГО
МЕХАНІЗМУ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Львівській державній фінансовій академії
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Лопушняк Галина Степанівна,
Львівський регіональний інститут управління
Національної академії державного управління
при Президентові України,
доцент кафедри економічної політики та економіки праці.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Боголіб Тетяна Максимівна,
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди,
декан фінансово-економічного факультету,
завідувач кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту;

кандидат економічних наук
Гельман Валентина Миколаївна,
Запорізький національний університет,
доцент кафедри фінансів і кредиту.

Захист відбудеться “4” квітня 2013 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради, шифр К 64.055.02, у Харківському національному економічному
університеті за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-а.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного
економічного університету за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-а.

Автореферат розісланий “26” лютого 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М.В. Мартиненко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інтеграційні процеси, динамічна зміна технологій, розвиток постіндустріального, інформаційного суспільства вимагають забезпечення відповідного рівня вищої освіти і науки в Україні, що визначається, насамперед, якістю освітніх послуг та системою ефективного фінансового менеджменту як окремих вищих навчальних закладів (ВНЗ), так і системи освіти в цілому.

На рівні ВНЗ виникає необхідність удосконалення фінансового механізму як з погляду окремих етапів його формування, так і з погляду загального визначення значущості отриманих результатів, виходячи з умов посилення конкуренції між вищими навчальними закладами на ринку освітніх послуг, економічно обґрунтованого підвищення цін на освітні послуги, обмеженого державного фінансування вищої освіти, обумовленого дефіцитом державного бюджету.

Зважаючи на специфіку ринку освітніх послуг питання удосконалення фінансового механізму ВНЗ вимагають не лише координації дій у межах окремих етапів його формування, а й узгодженого розгляду системної взаємодії всіх учасників ринку, спрямованого на розкриття особливостей розвитку їх фінансових відносин. При цьому ефективність фінансового механізму ВНЗ визначається мінімізацією розриву між професійно-кваліфікаційними і освітянськими стандартами шляхом налагодження зворотного зв'язку між роботодавцями і ВНЗ, забезпеченням контролю ефективності використання фінансових ресурсів ВНЗ на різних ієрархічних рівнях.

Ефективність функціонування фінансового механізму ВНЗ передбачає поступове покращення кількісних та якісних показників його фінансово-господарської діяльності при відносно стабільних умовах внутрішнього та зовнішнього середовищ, дозволяючи не тільки забезпечити стійкість функціонування ВНЗ, але й реалізувати більш високі стратегічні цілі, тим самим підвищити свій імідж на світовому ринку освітніх послуг.

Дослідженню актуальних проблем формування та функціонування фінансового механізму ВНЗ в сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі присвячена значна кількість робіт за авторством Л. Антошкіної, Т. Боголіб, С. Буковинського, В. Гейця, В. Гельман, Ж.-К. Ейшера, І. Каленюк, О. Ковалюка, В. Куценко, Г. Лопушняк, Дж. Стиглица, В. Федосова, Кл. Хюфнера Д. Чупрунова, Т. Шевальє, С. Юрія, В. Ямкового та інших.

Однак, незважаючи на вагомий напруцювання з даної проблематики, існує низка невирішених питань щодо формування фінансового механізму ВНЗ як у теоретичному, так і у практичному аспектах. Зокрема, це стосується уточнення економічного змісту поняття “фінансового механізму ВНЗ” як інтегрованої динамічної системи, орієнтованої на певні критерії і детермінанти, розробки науково-методичних підходів до формування та оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ з врахуванням емерджентних ефектів окремих компонент фінансового механізму, здатних забезпечити ефективний розподіл та використання наявних фінансових ресурсів, а також високу якість освітніх послуг.

Актуальність зазначених проблем обумовила вибір теми дисертаційної роботи, її мету і задачі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності з планом науково-дослідних робіт Державного вищого навчального закладу “Львівська державна фінансова академія” і є частиною комплексної теми “Бюджетний механізм формування і використання фінансових ресурсів регіону” (ДР 0110U000831) кафедри державних фінансів. Особистий внесок автора полягає в розробці структурно-функціональної моделі формування фінансового механізму ВНЗ, представлений у розділі “Теоретичні засади формування та функціонування фінансового механізму вищих навчальних закладів”.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування фінансового механізму ВНЗ та оцінювання його ефективності у контексті забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних ВНЗ на світовому ринку освітніх послуг. У відповідності зі сформульованою метою дослідження були поставлені такі задачі:

уточнити сутність і зміст фінансового механізму ВНЗ;

узагальнити методичні підходи до формування та оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ;

розробити науково-методичний підхід до формування фінансового механізму ВНЗ на основі реалізації відповідної структурно-функціональної моделі;

здійснити аналіз і систематизацію чинників, що впливають на ефективність фінансового механізму ВНЗ;

розробити науково-методичний підхід до оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ на основі визначення рівнів ефективності його компонент з використанням критеріїв економічності, продуктивності та результативності;

здійснити науково-методичне обґрунтування оптимальних значень показників функціонування фінансового механізму ВНЗ на основі нейронечітких технологій;

розробити методичне забезпечення до вирішення завдань щодо підвищення ефективності фінансового механізму ВНЗ на основі формування та впровадження відповідної системи підтримки прийняття рішень.

Об'єктом дослідження є процеси формування та функціонування фінансового механізму ВНЗ.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методичні підходи та методи формування та оцінювання ефективності функціонування фінансового механізму ВНЗ.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано такі методи, методичні прийоми та інструменти:

логічного узагальнення і системного аналізу – для розкриття сутності і змісту фінансового механізму ВНЗ;

статистичного і багатовимірною факторного аналізу, метод головних компонент – для формування сукупності показників ефективності фінансового механізму ВНЗ;

економіко-математичного моделювання, методи нечіткої логіки, нейромережевого прогнозування – для розробки методичного підходу до

оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ та обґрунтування оптимальних значень показників функціонування фінансового механізму ВНЗ;

формалізації та прийняття управлінських рішень – для розробки методичного забезпечення до вирішення завдань щодо підвищення ефективності фінансового механізму ВНЗ.

Інформаційною базою дослідження слугували: аналітичний огляд та систематизація публікацій вітчизняних і зарубіжних фахівців з досліджуваної проблеми, офіційна, звітна та статистична інформація, котра характеризує результати діяльності ВНЗ; чинне законодавство України, що регламентує діяльність ВНЗ, періодичні видання, Internet-видання, матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна одержаних результатів. Відповідно до поставленої мети та задач дослідження одержано результати, які характеризуються науковою новизною і полягають у такому:

вперше:

розроблено науково-методичний підхід до формування фінансового механізму ВНЗ на основі реалізації структурно-функціональної моделі у вигляді інтегрованої системи фінансового регулювання з урахуванням емерджентних ефектів окремих компонент фінансового механізму, моніторингу та оптимального співвідношення макроекономічних показників держави, рівня розвитку вищої освіти, фінансово-господарської діяльності ВНЗ. Це дає змогу забезпечити стійкість функціонування та підвищення конкурентоспроможності ВНЗ на ринку освітніх послуг внаслідок ефективного використання фінансових ресурсів для проведення навчально-методичного процесу та науково-дослідних робіт;

удосконалено:

науково-методичний підхід до оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ, який, на відміну від існуючих, передбачає формування сукупності показників ефективності фінансового механізму ВНЗ, поділ їх на групи за критеріями економічності, продуктивності та результативності, внутрішньою та зовнішньою ознаками, проведення систематизації та факторного аналізу з визначенням семантики виділених факторів. Економічність характеризує витрати ВНЗ та структуру використання майна, продуктивність визначається співвідношенням обсягів наданих освітніх послуг з величиною витрат, результативність характеризується відповідністю витрат і досягнутих результатів конкретним цілям;

науково-методичне обґрунтування оптимальних значень показників функціонування фінансового механізму ВНЗ, відмінність якого полягає у можливостях швидкої адаптації до змін кон'юнктури ринку освітніх послуг шляхом використання нейронечітких технологій у відповідності з конкретними характеристиками показників фінансово-господарської діяльності ВНЗ, діапазонами їх змін, що визначають резерви підвищення ефективності функціонування фінансового механізму;

дістали подальшого розвитку:

визначення та економічний зміст поняття “фінансового механізму ВНЗ” шляхом його представлення як складної ймовірнісної динамічної системи, що

здійснює забезпечення, організацію, планування, регулювання, стимулювання і контроль фінансових потоків як спрямованого руху грошових засобів чи ресурсів в рамках розглядуваної динамічної системи та поза нею з метою забезпечення ефективності її функціонування;

методичне забезпечення до вирішення завдань щодо підвищення ефективності фінансового механізму ВНЗ, відмінністю яких є встановлення значень кількісних та якісних показників фінансово-господарської діяльності ВНЗ при відносно стабільних умовах внутрішнього та зовнішнього середовищ на основі впровадження системи підтримки прийняття рішень, що передбачає реалізацію функцій фінансово-економічного планування та прогнозування механізму організації економічної діяльності вищих закладів, запровадження ефективних ринкових моделей управління фінансовими ресурсами шляхом взаємодії фінансових індикаторів і фінансових інструментів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні положення, викладені автором у дисертації, доведено до рівня методичних розробок і прикладних рекомендацій. Зокрема, науково-методичний підхід до формування фінансового механізму ВНЗ на основі реалізації структурно-функціональної моделі забезпечує ефективне використання фінансових ресурсів ВНЗ для проведення навчально-методичного процесу та науково-дослідних робіт; науково-методичне обґрунтування оптимальних значень показників функціонування фінансового механізму ВНЗ дозволяє визначити резерви підвищення ефективності функціонування фінансового механізму; методичне забезпечення до вирішення завдань щодо підвищення ефективності фінансового механізму ВНЗ дозволяють встановити значення кількісних та якісних показників фінансово-господарської діяльності ВНЗ при відносно стабільних умовах внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Науково-методичний підхід до формування фінансового механізму ВНЗ на основі структурно-функціональної моделі використовується у практичній діяльності ДВНЗ “Львівська державна фінансова академія” (довідка № 01-13/957 від 12.10.2012 р.), а науково-методичний підхід до оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ – в Головному управлінні освіти і науки Івано-Франківської ОДА (довідка № 803/01-19/02 від 20.08.2012 р.).

Результати дослідження використовуються у навчальному процесі ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” при викладанні дисциплін “Фінансовий аналіз”, “Бюджетна система” (довідка № 01-08/03/1306 від 21.09.2012 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені в дисертаційній роботі, отримані автором особисто і знайшли відображення в опублікованих працях.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційної роботи доповідались на наукових та науково-практичних Міжнародних конференціях “Актуальні проблеми сучасних наук” (Пшемисль, 7–15 червня 2010 р.); “Стратегія розвитку України у глобальному середовищі” (Ялта, 17–19 листопада 2010 р.); “Перспективи розвитку фінансових систем європейських країн в умовах виходу з кризи” (Львів, 19 листопада 2010 р.); “Освіта та наука в

умовах глобальних викликів” (Судак, 10–12 червня 2011 р.); “Найновіші досягнення європейської науки” (Софія, 17–25 червня 2011 р.).

Публікації. За темою дослідження опубліковано 14 наукових праць, з них 9 статей у наукових фахових виданнях, 5 – матеріали конференцій. Загальний обсяг становить 6,63 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 202 найменувань на 19 сторінках, 20 додатків на 86 сторінках. Загальний обсяг роботи – 293 сторінок. Робота містить 20 рисунків (з них 4 рисунки займають 4 повних сторінок), 14 таблиць (з них 3 займають 3 повних сторінок). Обсяг основного тексту дисертації складає 181 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, ступінь її розробленості в економічній літературі, зв’язок роботи з науковими програмами і темами, сформульовані мета та задачі дослідження, визначені предмет, об’єкт та методи дослідження, викладені наукова новизна, практичне значення і апробація одержаних результатів дослідження.

У **першому розділі “Теоретичні засади формування та функціонування фінансового механізму вищих навчальних закладів”** уточнено сутність і зміст фінансового механізму ВНЗ; узагальнено методичні підходи до формування та оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ; розроблено науково-методичний підхід до формування фінансового механізму ВНЗ на основі реалізації відповідної структурно-функціональної моделі.

На основі проведеної систематизації категорійного апарату фінансового механізму ВНЗ встановлено, що найбільш адекватний сучасним ринковим умовам системний підхід до побудови фінансового механізму ВНЗ полягає в представленні останнього як складної ймовірнісної динамічної системи, практична реалізація принципів організації і функціонування якої дозволяє забезпечити ефективний розподіл та використання наявних фінансових ресурсів, а також високу якість освітніх послуг. В рамках такого підходу під фінансовим механізмом ВНЗ розуміють систему форм, методів і моделей створення та використання фінансових ресурсів, що включає забезпечення, організацію, планування, регулювання, стимулювання і контроль фінансових потоків у відповідності з діючою нормативною базою. У цьому контексті під фінансовим потоком розуміють спрямований рух грошових засобів чи ресурсів в рамках розглядуваної динамічної системи та поза нею з метою забезпечення ефективності її функціонування.

Обґрунтовано, що розвиток фінансового механізму вищих навчальних закладів полягає у його елементній, структурній та функціональній перебудові на основі реалізації відповідної структурно-функціональної моделі, що є стрижнем запропонованого науково-методичного підходу до формування фінансового механізму ВНЗ, впровадження якого дозволить підвищити конкурентоспроможність ВНЗ на ринку освітніх послуг (рис. 1).

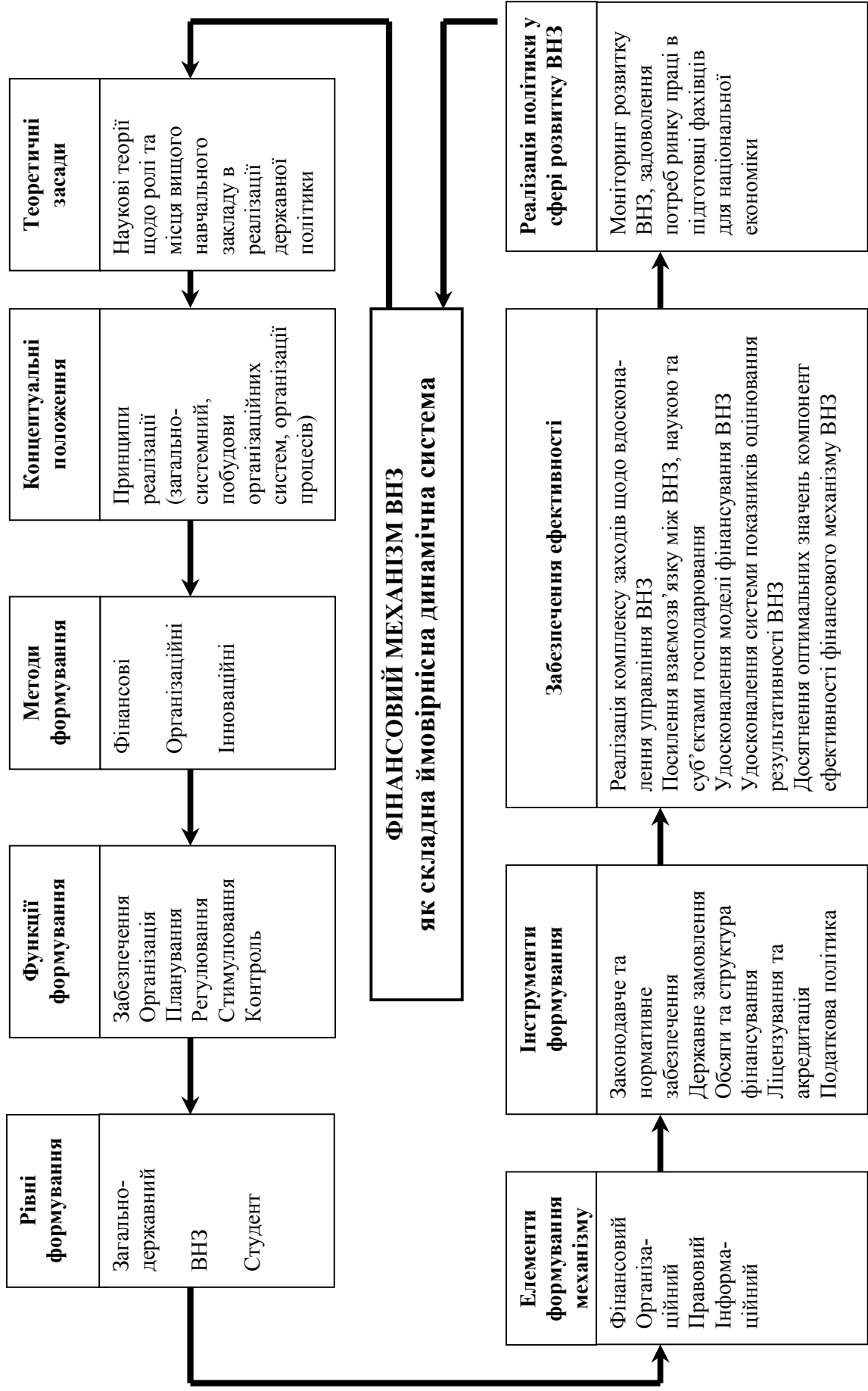

Рис. 1. Структурно-функціональна модель формування фінансового механізму вищого навчального закладу

Належне організаційне та фінансове забезпечення функціонування взаємодіючих елементів і цілої системи потребує врахування зворотних зв'язків, що проявляється в організації системи контролю, координації, організації інформаційних потоків.

Проведений порівняльний аналіз моделей фінансування у вищих навчальних закладах довів, що найуспішнішими сьогодні є ті країни, які мають різні механізми та діючі фінансові інструменти, що забезпечують високу рентабельність інвестицій в освіту. В ринкових умовах модель формування фінансового механізму вищої школи зазнає змін через диверсифікацію джерел фінансування, поступовий перехід від технологій директивного управління до технології саморегулювання, організацію та удосконалення управління інноваційними процесами в галузі, забезпечення відповідності освіти соціальним вимогам.

Обґрунтовано, що вплив процесів глобалізації та інтеграції вимагає розробки нових підходів до побудови системи показників (індикаторів), здатних, з одного боку, адекватно відображати стан і тенденції функціонування ВНЗ, а з другого, – вчасно виявляти існуючі проблеми та попереджувати появу нових у перспективі.

У другому розділі “Аналіз та оцінювання ефективності фінансового механізму вищих навчальних закладів” здійснено аналіз і систематизацію чинників, що впливають на ефективність фінансового механізму ВНЗ; розроблено науково-методичний підхід до оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ на основі визначення рівнів ефективності його компонент з використанням критеріїв економічності, продуктивності та результативності.

З метою структуризації показників ефективності фінансового механізму ВНЗ здійснено систематизацію чинників, що їх зумовлюють, та їх поділ на групи за критеріями економічності, продуктивності та результативності. Економічність характеризує витратну сторону ефективності та структуру використання майна ВНЗ. Продуктивність визначається співвідношенням обсягів наданих освітніх послуг з величиною витрат на їх виробництво і полягає в обчисленні коефіцієнтів ділової та фінансової активності і рентабельності діяльності ВНЗ. Результативність характеризується відповідністю витрат і досягнутих результатів конкретним цілям та має на меті обчислення коефіцієнтів якісної структури професорсько-викладацького складу, якості підготовки фахівців та показників науково-дослідницької роботи ВНЗ (табл. 1).

Здійснено класифікацію показників ефективності фінансового механізму ВНЗ за внутрішньою та зовнішньою ознаками. Під внутрішньою ознакою розуміють результат функціонування навчального закладу – ефективність фінансового механізму ВНЗ, що визначається, в свою чергу, ефективністю його організаційної структури та фінансів. Зовнішня ознака ефективності фінансового механізму вищих навчальних закладів проявляється в сукупності факторів бізнес-середовища ВНЗ, який є не тільки відкритою системою, але й одночасно виступає складовим елементом систем більш високого порядку.

Формування сукупності показників ефективності фінансового механізму вищих навчальних закладів потребує систематизації і класифікації даних про оцінку ефективності. З цією метою здійснено факторний аналіз, застосування якого полягає у зменшенні розмірності системи показників ефективності фінансового механізму

вищих навчальних закладів, а також визначенні семантики сформованих факторів. Внаслідок такого аналізу виділені критерії та ознаки системи показників ефективності фінансового механізму ВНЗ будуть мати більшу “щільність”, а їх межі будуть більш чіткими.

Таблиця 1

Система показників ефективності фінансового механізму ВНЗ

Критерій поділу	Ознака поділу	Групи показників
Економічність	внутрішня	I. Коефіцієнти витрат на утримання ВНЗ II. Коефіцієнти використання майна III. Коефіцієнти якісної структури майна
	зовнішня	I. Демографічні показники II. Економічні показники
Продуктивність	внутрішня	I. Коефіцієнти ділової активності II. Коефіцієнти фінансової активності III. Коефіцієнти рентабельності
	зовнішня	I. Коефіцієнти фінансового забезпечення II. Коефіцієнти освіченості
Результативність	внутрішня	I. Коефіцієнти якісної структури професорсько-викладацького складу II. Коефіцієнти якості підготовки фахівців III. Коефіцієнти науково-дослідницької роботи
	зовнішня	I. Коефіцієнти привабливості вищої освіти II. Коефіцієнти попиту і пропозиції

Проведення багатовимірного факторного аналізу системи показників ефективності фінансового механізму ВНЗ на основі методу головних компонент виконано в декілька етапів: формування інформаційної бази показників ефективності фінансового механізму ВНЗ за групами (критеріями та ознаками); обчислення кореляційних матриць показників ефективності за групами; розрахунок факторних навантажень та виокремлення головних компонент (факторів); визначення семантики виділених факторів (ідентифікація).

Практична реалізація факторного аналізу здійснена за період з 2006 по 2011 роки за даними ДВНЗ: Львівської державної фінансової академії (ЛДФА), Буковинської державної фінансової академії (БДФА), Дніпропетровської державної фінансової академії (ДФА). В результаті виділено наступні чотири групи показників ефективності фінансового механізму даних ДВНЗ: група I (критерій економічності – внутрішня ознака); група II (критерій продуктивності – внутрішня ознака); група III (критерій результативності – внутрішня ознака); група IV (критерій економічності, продуктивності та результативності – зовнішня ознака).

На основі статистичних усереднень, практики діяльності ВНЗ та експертних висновків для показників ефективності фінансового механізму вищих навчальних закладів використано середні, граничні або оптимальні значення, за допомогою яких для ВНЗ визначено еталонні значення. Для цього усі показники поділено на стимулятори (показники, зростання значень яких призводить до зростання загальної ефективності фінансового механізму ВНЗ) та дестимулятори (показники, зростання значень яких призводить до зниження загальної ефективності фінансового

механізму ВНЗ).

За допомогою визначених еталонних значень встановлено рівні ефективності фінансового механізму. Тобто процес оцінювання рівнів можна представити у вигляді графа прийняття рішень на основі значень показників ефективності фінансового механізму вищих навчальних закладів (рис. 2), що є підґрунтям розробленого науково-методичного підходу до оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ.

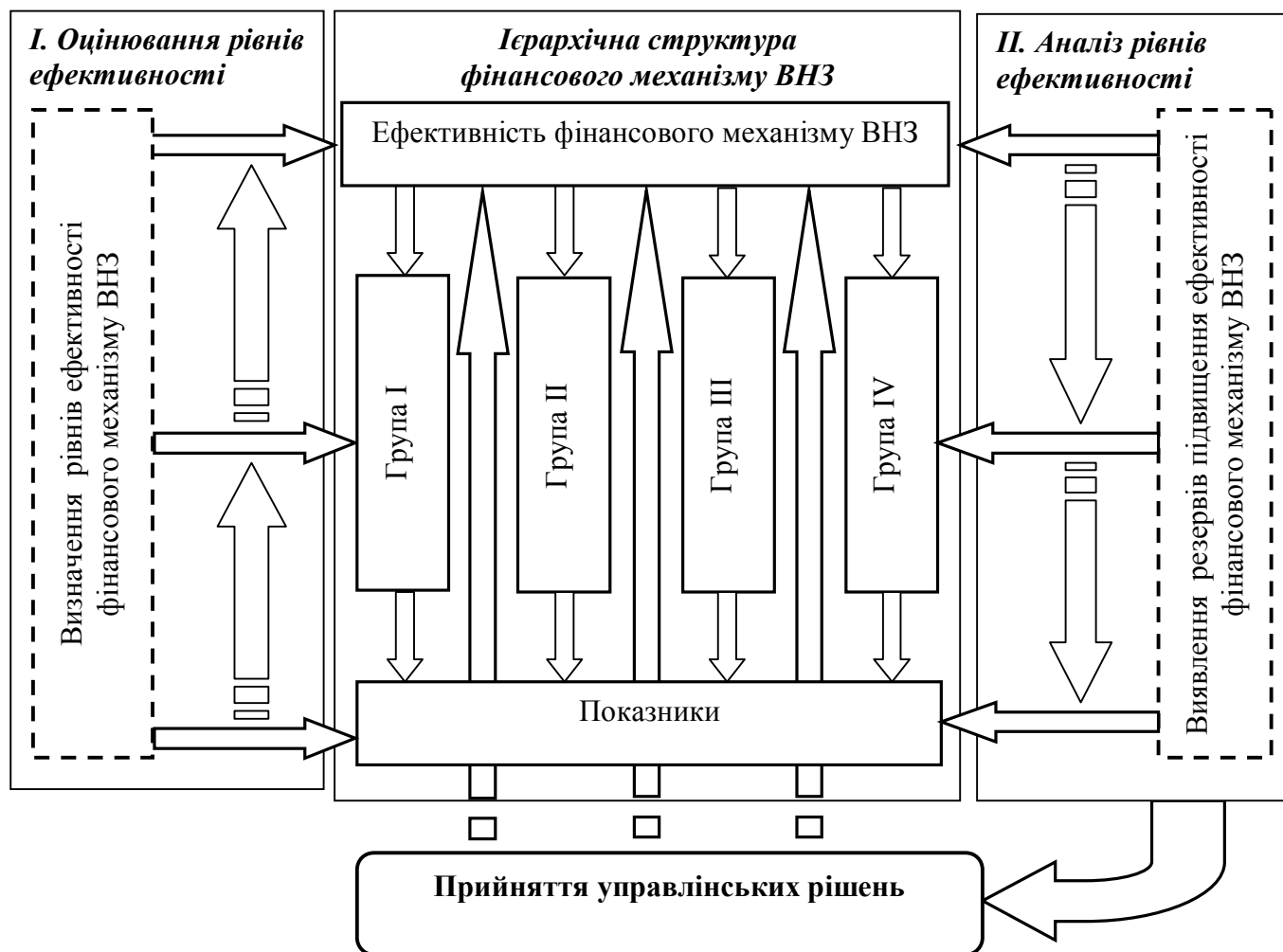

Рис. 2. Граф прийняття рішень на основі аналізу рівнів показників ефективності фінансового механізму вищих навчальних закладів

Проведено порівняльний аналіз показників кожної групи ефективності фінансового механізму досліджуваних ДВНЗ за 2006 – 2011 роки з еталонними одиницями, який дозволив зробити наступні висновки. За показниками групи економічності фінансового механізму варто відмітити нестійкість значень відповідних показників в часовому розрізі, тобто, відсутність стабільної політики ДВНЗ щодо ефективного управління основними фондами. За групою продуктивності фінансового механізму діяльність досліджуваних ДВНЗ була середньою за рівнем використання економічного потенціалу (ефективність використання наявного державного майна) та потенційних можливостей стратегічного розвитку і низькою за рівнем прибутковості. За групою

результативності досліджені ДВНЗ мають ще невикористаний потенціал розвитку у вигляді підвищення ефективності забезпечення якості вищої освіти, стимулювання розвитку науково-дослідницької діяльності, а, отже, прийняття адекватних управлінських рішень щодо підвищення ефективності фінансового механізму ДВНЗ загалом.

У третьому розділі **“Формування фінансового механізму вищих навчальних закладів з використанням інноваційних технологій”** розроблено науково-методичний підхід до оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ на основі визначення рівнів ефективності його компонент з використанням критеріїв економічності, продуктивності та результативності; здійснено науково-методичне обґрунтування оптимальних значень показників функціонування фінансового механізму ВНЗ на основі нейронечітких технологій; розроблено методичне забезпечення до вирішення завдань щодо підвищення ефективності фінансового механізму ВНЗ на основі формування та впровадження відповідної системи підтримки прийняття рішень.

Організаційно-фінансові інновації в освіті ідентифікуються як нові механізми державного фінансування, форми і методи організації праці, що передбачають зміну співвідношення сфер впливу в системі освіти за усіма напрямками ієрархій.

Впровадження новітніх технологій та передових розробок надає можливість підвищити рівень конкурентоспроможності ВНЗ, який, у свою чергу, дозволяє обґрунтовано вибирати стратегічні напрями діяльності та шляхи досягнення конкурентних переваг. Характерною особливістю запропонованого науково-методичного підходу до аналізу та оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ є можливість швидкої адаптації до змін кон'юнктури ринку освітніх послуг шляхом настроювання моделі у відповідності з конкретними характеристиками показників діяльності ВНЗ.

Доведено, що побудова і практична реалізація економіко-математичних моделей функціонування фінансового механізму ВНЗ за розробленим науково-методичним обґрунтуванням оптимальних значень показників його функціонування дозволить оперативно діагностувати наявний стан ВНЗ і своєчасно задіяти механізми, здатні протидіяти впливу дестабілізуючих чинників, запобігти розвитку деструктивних процесів, досягати поставлені цілі в умовах допустимого рівня ризику.

Підґрунтям запропонованого науково-методичного обґрунтування є розроблена нейронечітка модель оцінювання ефективності функціонування фінансового механізму ВНЗ, елементами якої є база нечітких знань щодо результатів діяльності ВНЗ, механізм нечіткого логічного висновку та система настроювання моделі у відповідності до сформованої бази знань. При цьому результуюча величина ефективності (E) визначається функціональною залежністю від сформованих вище чотирьох груп показників ефективності фінансового механізму:

$$E = f(x_I, x_{II}, x_{III}, x_{IV}). \quad (1)$$

Для оцінки параметрів фінансового механізму як лінгвістичних змінних сформовано множини лінгвістичних термів, що відповідають рівням ефективності функціонування фінансового механізму. Нечітка база знань моделі є сукупністю нечітких експертно-лінгвістичних правил “якщо-то”, що пов’язують між собою лінгвістичні оцінки окремих груп показників і ефективності фінансового механізму ВНЗ. Числове значення результуючої величини E отримано за формулою:

$$E = \frac{\sum_{j=1}^n h_j^* \mu_{t_j}(E)}{\sum_{j=1}^n \mu_{t_j}(E)}, \quad (2)$$

де $h_j^* \in [h_{j-1}; h_j]$, $\mu_{t_j}(E)$ – функція належності величини E нечіткому терму t_j .

Оптимізація моделі ідентифікації фінансового механізму ВНЗ полягає у пошуку невідомих параметрів функцій належності всіх термів для кожної змінної, що мінімізують прийнятий критерій якості. Результати реалізації моделі на прикладі досліджуваних ДВНЗ наведено в табл. 2. Фінансовий стан розглядуваних ВНЗ за 2006-2011 рр. залишався практично незмінним і характеризувався середнім рівнем групової компоненти продуктивності для ДВНЗ БДФА і ДВНЗ ДДФА та нижчим за середній рівнем для ДВНЗ ЛДФА (рис. 3). Єдиним позитивним відхиленням від середнього рівня було значення продуктивності для ДВНЗ ДДФА у 2006-2007 рр. Таке покращення фінансового стану ДВНЗ ДДФА зумовлене високими рівнями коефіцієнтів рентабельності активів капітальних і поточних витрат, оборотності основних засобів у даному періоді. Однак визначальним чином це не відобразилось на зростанні ефективності фінансового механізму ДВНЗ ДДФА в подальшому.

Таблиця 2

Розрахункові значення групових компонент ефективності фінансового механізму ДВНЗ за 2006-2011 рр.

Компоненти ефективності фінансового механізму ДВНЗ	ДВНЗ	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Економічність (внутрішня ознака)	ЛДФА	0,367	0,412	0,335	0,379	0,418	0,407
	БДФА	0,386	0,402	0,418	0,443	0,482	0,493
	ДДФА	0,670	0,732	0,616	0,653	0,642	0,659
Продуктивність (внутрішня ознака)	ЛДФА	0,391	0,318	0,304	0,321	0,313	0,305
	БДФА	0,511	0,482	0,471	0,495	0,464	0,441
	ДДФА	0,609	0,663	0,427	0,445	0,435	0,451
Результативність (внутрішня ознака)	ЛДФА	0,475	0,414	0,480	0,493	0,502	0,513
	БДФА	0,327	0,415	0,330	0,229	0,263	0,270
	ДДФА	0,548	0,502	0,483	0,356	0,364	0,376
Економічність, продуктивність, результативність (зовнішня ознака)	ЛДФА	0,568	0,557	0,531	0,457	0,441	0,432
	БДФА						
	ДДФА						
Ефективність фінансового механізму (E)	ЛДФА	0,426	0,392	0,385	0,394	0,412	0,405
	БДФА	0,424	0,441	0,423	0,389	0,407	0,401
	ДДФА	0,604	0,626	0,516	0,480	0,475	0,504

Порівняльний аналіз значень ефективності фінансового механізму ДВНЗ ЛДФА, ДВНЗ БДФА, ДВНЗ ДДФА за 2006-2011 рр. дозволяє охарактеризувати їх діяльність як стабільно задовільну, не зважаючи на дещо вищі значення ефективності фінансового механізму ДВНЗ ДДФА у 2006-2007 рр. Говорити про стійку, оптимальну систему управління фінансами даних ВНЗ ще зарано, натомість необхідні зміни у методах управління, які виявилися неспроможними вирішити поточні завдання.

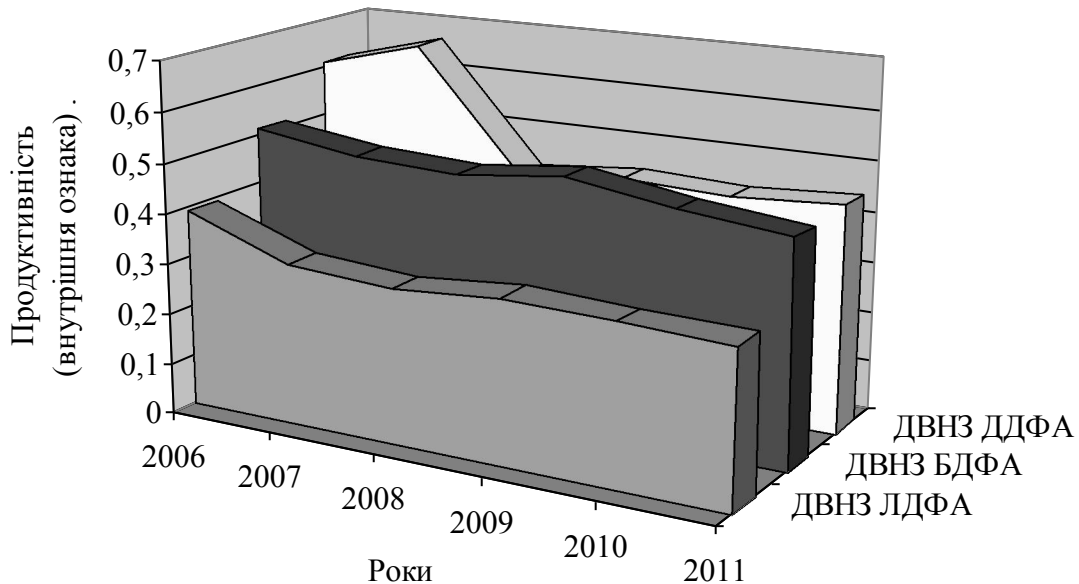

Рис. 3. Зміна значень групової компоненти продуктивності ДВНЗ ЛДФА, ДВНЗ БДФА, ДВНЗ ДДФА за 2006-2011 рр.

У дисертації доведено, що зміна рівня ефективності фінансового механізму відображає зміни інноваційного стилю управління із певним лагом. Загалом, можна також відмітити певну взаємозалежність показників виділених групових компонент від впровадження інноваційних процесів і продуктів з лагом в один-два періоди. Тобто результати впровадження інноваційних форм, методів і підходів до формування фінансового механізму визначаються перспективними змінами рівня його ефективності.

Процес формування фінансового механізму ВНЗ передбачає прогнозування тенденцій зміни окремих його компонент для різних сценаріїв розвитку, а також визначення діапазонів зміни кожного із вхідних показників, за яких значення результуючої змінної (ефективності фінансового механізму) залишається оптимальним. Зважаючи на специфіку функціонування ринку освітніх послуг, доцільним вбачається короткострокове прогнозування за допомогою апарату нейронних мереж.

Результати прогнозних розрахунків групових компонент і рівня ефективності фінансового механізму досліджуваних ДВНЗ відображено на рис. 4. В прогнозному періоді значення ефективності функціонування фінансового механізму ДВНЗ ЛДФА, ДВНЗ БДФА мають незначну тенденцію до спадання. Тобто вони й надалі залишатимуться на межі середнього та нижче середнього рівня, практично не змінюючи систему управління та відношення до змін зовнішнього середовища.

Такий варіант розвитку ВНЗ є далеко не найкращим, оскільки вже в найближчій перспективі вони можуть виявитися не готовими до змін на ринку освітніх послуг, обумовлених, зокрема, оптимізацією структури вищої школи. Щодо значень ефективності функціонування фінансового механізму ДВНЗ ДДФА, то в прогнозованому періоді залишаються на середньому рівні без видимих перспектив для досягнення рівня 2007 р.

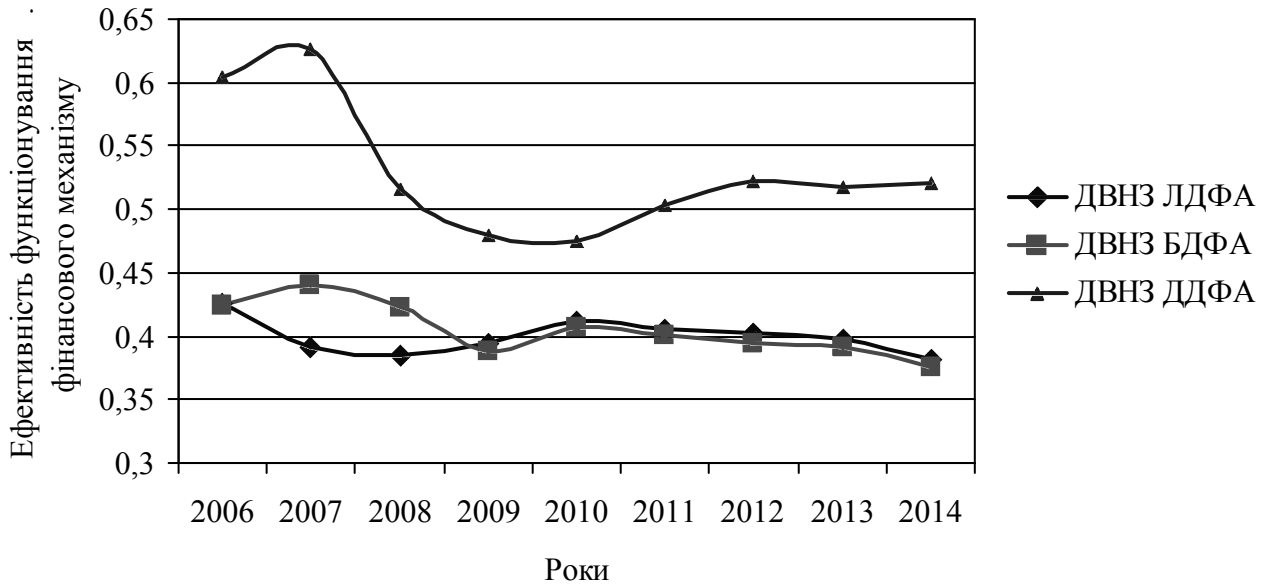

Рис. 4. Ретроспективні та прогнозні значення ефективності функціонування фінансового механізму ДВНЗ ЛДФА, ДВНЗ БДФА, ДВНЗ ДДФА

На основі проведеного аналізу впливу групових компонент на значення ефективності функціонування фінансового механізму сформовано реальний, песимістичний та оптимістичний сценарії розвитку розглядуваних ВНЗ у короткостроковій перспективі. Песимістичний сценарій визначається стабілізацією значень групових компонент з прогнозованою тенденцією до зростання, оптимістичний – стабілізацією значень групових компонент з прогнозованою тенденцією до спадання. Зазначені пропозиції становлять сутність розробленого методичного забезпечення вирішення завдань щодо підвищення ефективності фінансового механізму ВНЗ.

У відповідності з розробленим методичним забезпеченням визначено ймовірні тенденції зміни значень компонент для вказаних сценаріїв розвитку, а також визначено діапазони зміни кожного із вхідних показників, за яких значення результуючої змінної залишається оптимальним. Зокрема, для ДВНЗ ЛДФА в прогнозованому періоді при наявних тенденціях зміни його показників діяльності, які формують значення групових компонент фінансового механізму, характерним є зменшення ефективності функціонування фінансового механізму з 40,2 до 38,2%. Водночас при стабілізації в прогнозованому періоді значень групових компонент на рівні 2011 р., тобто розвитку оптимістичного та песимістичного сценаріїв значення ефективності функціонування фінансового механізму змінюються від 41,1 до 41,5% та 39,7 до 37,1% відповідно.

Комплексне використання нейронечіткої моделі та прогнозування дозволило

розробити систему підтримки прийняття рішень щодо визначення шляхів підвищення ефективності фінансового механізму ВНЗ, зокрема, активізації інвестиційної діяльності ВНЗ, стратегічною метою якої є інноваційно-технологічна модернізація потенціалу ВНЗ, переходу до реалізації конкретних освітніх проектів, які можуть бути реалізовані в інтересах окремих підприємств чи асоціацій, в інтересах окремих регіонів і держави в цілому.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне обґрунтування і нове вирішення науково-практичного завдання теоретичного обґрунтування та розробки науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування фінансового механізму ВНЗ та оцінювання його ефективності у контексті забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних ВНЗ на світовому ринку освітніх послуг. Результати проведеного наукового дослідження дають можливість зробити наступні висновки:

1. На основі проведеного аналізу і систематизації категорійного апарату встановлено, що під фінансовим механізмом ВНЗ слід розуміти систему форм, методів і моделей створення та використання фінансових ресурсів, що включає забезпечення, організацію, планування, регулювання, стимулювання і контроль фінансових потоків у відповідності з діючою нормативною базою. При цьому фінансовий механізм ВНЗ представлено як систему, а фінансові потоки визначено як спрямований рух грошових засобів чи ресурсів в рамках розглядуваної системи та поза нею з метою забезпечення ефективності її функціонування.

2. Дослідження сучасного стану ринку освітніх послуг в Україні довело актуальність і необхідність узагальнення методичних підходів до формування та оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ на основі інноваційних методів функціонування, оскільки нова якість освіти в кінцевому результаті забезпечується ефективною роботою саме фінансового механізму ВНЗ. Встановлено, що вплив процесів глобалізації та інтеграції вимагає розробки нових підходів до побудови системи показників (індикаторів), здатних, з одного боку, адекватно відобразити стан і тенденції функціонування ВНЗ, а з другого, – вчасно виявляти існуючі проблеми та попереджувати появу нових у перспективі.

3. Розроблено науково-методичний підхід до формування фінансового механізму ВНЗ, що полягає в представленні останнього як складної ймовірнісної динамічної системи, практична реалізація принципів організації і функціонування якої дозволяє забезпечити ефективний розподіл та використання наявних фінансових ресурсів, а також високу якість освітніх послуг. В рамках такого підходу розроблено структурно-функціональну модель формування фінансового механізму ВНЗ у вигляді інтегрованої системи фінансового регулювання з урахуванням емерджентних ефектів окремих компонент механізму, що забезпечує стійкість функціонування та підвищення конкурентоспроможності ВНЗ на ринку освітніх послуг.

4. Обґрунтовано доцільність проведення систематизації чинників, що визначають показники ефективності фінансового механізму ВНЗ, через поділ їх на групи за критеріями економічності, продуктивності та результативності.

Економічність характеризує витратну сторону ефективності та структуру використання майна ВНЗ, продуктивність визначається співвідношенням обсягів наданих освітніх послуг з величиною витрат на їх виробництво, а результативність характеризується відповідністю витрат і досягнутих результатів конкретним цілям. Запропоновано класифікацію показників ефективності фінансового механізму вищих навчальних закладів за внутрішньою та зовнішньою ознаками. Під внутрішньою ознакою розуміють результат функціонування навчального закладу – ефективність ФМ ВНЗ, що визначається, в свою чергу, ефективністю його організаційної структури та фінансів. Зовнішня ознака ефективності фінансового механізму вищих навчальних закладів проявляється в сукупності факторів бізнес-середовища ВНЗ, який є не тільки відкритою системою, але й одночасно виступає складовим елементом систем більш високого порядку.

5. Розроблено науково-методичний підхід до оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ на основі визначення рівнів ефективності його компонент з використанням критеріїв економічності, продуктивності та результативності. В рамках такого підходу запропоновано проводити багатовимірний факторний аналіз, суть якого полягає у зменшенні розмірності системи показників ефективності фінансового механізму вищих навчальних закладів, а також визначенні семантики сформованих факторів. Перехід до меншої кількості показників дозволить отримати кращі результати ефективності фінансового механізму вищих навчальних закладів. Тобто виділені критерії та ознаки системи показників ефективності ФМ ВНЗ будуть мати більшу “щільність”, а їх межі будуть більш чіткими. Визначено рівні ефективності фінансового механізму на усіх ланках ієрархічної структури, що забезпечують виявлення резервів підвищення ефективності фінансового механізму ВНЗ та дозволяють приймати обґрунтовані економічні рішення щодо підвищення ефективності функціонування ВНЗ.

6. Запропоновано науково-методичне обґрунтування визначення оптимальних значень показників функціонування фінансового механізму ВНЗ на основі нейронечіткої моделі оцінювання ефективності функціонування фінансового механізму ВНЗ, елементами якої є база нечітких знань щодо результатів діяльності ВНЗ, механізм нечіткого логічного висновку та система настроювання моделі у відповідності до сформованої бази знань. В запропонованій моделі весь набір чинників, що визначають ефективність фінансового механізму ВНЗ на основі критеріїв економічності, продуктивності та результативності за внутрішньою та зовнішньою ознаками, розподілений між узагальненими групами показників, а тому така модель дозволяє цілеспрямовано здійснювати детальний аналіз вкладу кожного із показників в загальну ефективність фінансового механізму ВНЗ.

7. Розроблено методичне забезпечення підвищення ефективності фінансового механізму ВНЗ, що передбачає встановлення оптимальних значень кількісних та якісних показників фінансово-господарської діяльності ВНЗ при відносно стабільних умовах внутрішнього та зовнішнього середовищ на основі впровадження системи підтримки прийняття рішень з реалізацію функцій фінансово-економічного планування та прогнозування механізму організації економічної діяльності вищих закладів, запровадження ефективних ринкових моделей управління фінансовими

ресурсами шляхом взаємодії фінансових індикаторів і фінансових інструментів. Зважаючи на специфіку функціонування ринку освітніх послуг, обґрунтовано доцільність прогнозування показників фінансового механізму за допомогою апарату нейронних мереж, що дозволило визначити міру впливу сформованих групових компонент на рівень ефективності функціонування фінансового механізму ВНЗ.

Впровадження теоретичних, методичних і практичних результатів дослідження процесів формування та функціонування фінансового механізму ВНЗ дозволить забезпечити ефективне використання фінансових ресурсів ВНЗ, досягнення оптимальних значень показників його фінансово-господарської діяльності, залучення резервів підвищення ефективності функціонування фінансового механізму, що в цілому гарантуватиме конкурентоспроможність ВНЗ на ринку освітніх послуг.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях

1. Дмитришин М.В. Методологічні підходи до оцінки ефективності організаційно-фінансового механізму ВНЗ / М.В. Дмитришин // Моделювання регіональної економіки: зб. наук. праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2010 – № 2(16). – С. 218–227.
2. Дмитришин М.В. Особливості формування організаційно-фінансового механізму вищих навчальних закладів: світовий досвід / М.В. Дмитришин // Вісник ЛДФА. – 2010. – №. 19. – С. 269–276.
3. Дмитришин М.В. Теоретичні аспекти організаційно-фінансового механізму в системі вищої освіти / М.В. Дмитришин // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2010. – Вип. 262. – Т. V. – С. 1166–1174.
4. Дмитришин М.В. Аналіз системи показників ефективності організаційно-фінансового механізму вищих навчальних закладів / М.В. Дмитришин // Вісник Прикарпатського університету. Економіка. – 2011. – Вип. 8. – С. 354–359.
5. Дмитришин М.В. Інноваційні підходи до формування організаційно-фінансового механізму вищого навчального закладу / М.В. Дмитришин // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: наук. зб. – 2011. – Вип. 7. – Т. 1. – С. 215–222.
6. Дмитришин М.В. Моделювання процесу функціонування організаційно-фінансового механізму ВНЗ з використанням нейронечітких технологій / М.В. Дмитришин // Вісник ЛДФА. – 2011. – №. 21. – С. 249–256.
7. Дмитришин М.В. Оцінювання рівнів показників ефективності організаційно-фінансового механізму вищих навчальних закладів / М.В. Дмитришин // Моделювання регіональної економіки: зб. наук. праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2011. – № 2(18). – С. 173–183.
8. Дмитришин М.В. Формування сукупності показників ефективності організаційно-фінансового механізму вищих навчальних закладів / М.В. Дмитришин // Вісник ЛДФА. – 2011. – №. 20. – С. 292–299.
9. Дмитришин М.В. Прогнозування і формування шляхів підвищення ефективності фінансового механізму ВНЗ / М.В. Дмитришин // Моделювання регіональної економіки: зб. наук. праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2012. – № 1(19). – С. 345–352.

Публікації за матеріалами конференцій

10. Дмитришин М.В. Концептуалізація організаційно-фінансового механізму вищих навчальних закладів / М.В. Дмитришин // Aktualne problemy nowoczesnych nauk – 2010: materiały VI Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji (7–15 czerwca 2010 r.). – Volume 3. Ekonomiczne nauki. – Przemysł: Nauka I studia, 2010. – P. 18–20.

11. Дмитришин М.В. Аналіз підходів до формування організаційно-фінансового механізму ВНЗ / М.В. Дмитришин // Стратегія розвитку України у глобальному середовищі: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (17–19 листопада 2010 р., Ялта). – Сімферополь: ВіТроПринт, 2010. – С. 264–265.

12. Дмитришин М.В. Інновації в процесі формування організаційно-фінансового механізму вищих навчальних закладів / М.В. Дмитришин // Перспективи розвитку фінансових систем європейських країн в умовах виходу з кризи: зб. тез наук. доп. за матеріалами XII Міжнар. студент.-аспірант. конф. (19 листопада 2010 р., Львів). – Ч. 1. – Львів: ЛДФА, 2010. – С. 59–61.

13. Дмитришин М.В. Формування інформаційної бази показників ефективності організаційно-фінансового механізму вищих навчальних закладів / М.В. Дмитришин // Освіта та наука в умовах глобальних викликів: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (10–12 червня 2011 р., Судак). – Судак: ВіТроПринт, 2011. – С. 39–41.

14. Дмитришин М.В. Факторний аналіз показників ефективності організаційно-фінансового механізму вищих навчальних закладів / М.В. Дмитришин // Найновите постиження на європейската наука – 2011: матеріали за VII международна научна практична конференция (17–25 юни 2011 г., София). – Том 3. Икономики. – София: “Бял ГРАД–БГ” ООД, 2011. – С. 20–22.

АНОТАЦІЯ

Дмитришин М.В. Формування та ефективність фінансового механізму вищих навчальних закладів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Харківський національний економічний університет, Харків, 2013.

Дисертаційна робота присвячена теоретичному обґрунтуванню та розробленню науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування фінансового механізму ВНЗ та оцінювання його ефективності.

Розроблено науково-методичний підхід до формування фінансового механізму ВНЗ, що полягає в представленні останнього як складної ймовірнісної динамічної системи, практична реалізація принципів організації і функціонування якої дозволяє забезпечити ефективний розподіл та використання наявних фінансових ресурсів, а також високу якість освітніх послуг. Розроблено науково-методичний підхід до оцінювання ефективності фінансового механізму ВНЗ на основі визначення рівнів ефективності та еталонних значень компонент фінансового механізму. Здійснено класифікацію показників ефективності фінансового механізму ВНЗ за внутрішньою та зовнішньою ознаками на основі критеріїв економічності, продуктивності та

результативності. Здійснено науково-методичне обґрунтування визначення оптимальних значень показників функціонування фінансового механізму ВНЗ на основі нейронечіткої моделі оцінювання ефективності функціонування фінансового механізму ВНЗ. Розроблено методичне забезпечення щодо підвищення ефективності фінансового механізму ВНЗ, що передбачають встановлення оптимальних значень кількісних та якісних показників фінансово-господарської діяльності ВНЗ на основі впровадження системи підтримки прийняття рішень.

Ключові слова: фінансовий механізм ВНЗ, оцінювання ефективності фінансового механізму, формування фінансового механізму, фінансові ресурси, критерії економічності, продуктивності, результативності, фінансово-економічна діяльність ВНЗ.

АННОТАЦИЯ

Дмитришин М.В. Формирование и эффективность финансового механизма высших учебных заведений. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Харьковский национальный экономический университет, Харьков, 2013.

Диссертационная работа посвящена теоретическому обоснованию и разработке научно-методических подходов и практических рекомендаций по формированию финансового механизма высших учебных заведений и оценки его эффективности.

Разработан научно-методический подход к формированию финансового механизма высших учебных заведений на основе реализации структурно-функциональной модели в виде интегрированной системы финансового регулирования с учетом эмерджентных эффектов отдельных компонент финансового механизма, мониторинга и оптимального соотношения макроэкономических показателей государства, уровня развития высшего образования, финансово-хозяйственной деятельности высших учебных заведений. В рамках такого подхода финансовый механизм высшего учебного заведения определяется как сложная вероятностная динамическая система, осуществляющая обеспечение, организацию, планирование, регулирование, стимулирование и контроль финансовых потоков как направленного движения денежных средств или ресурсов в рамках рассматриваемой динамической системы и вне ее с целью обеспечения эффективности ее функционирования.

Разработан научно-методический подход к оценке эффективности финансового механизма высших учебных заведений, предусматривающий формирование совокупности показателей эффективности финансового механизма, проведения систематизации и факторного анализа с определением семантики выделенных факторов на основе критериев экономичности, производительности и результативности по внутренним и внешним признакам. Экономичность характеризует затраты высших учебных заведений и структуру использования имущества, производительность определяется соотношением объемов предоставляемых образовательных услуг с величиной затрат, результативность характеризуется соответствием расходов и достигнутых результатов конкретным

целям. Под внутренним признаком понимают результат функционирования высших учебных заведений – эффективность их финансового механизма, которая, в свою очередь, определяется эффективностью их организационной структуры и финансов. Внешний признак эффективности финансового механизма проявляется в совокупности факторов бизнес-среды высшего учебного заведения, который является не только открытой системой, но и одновременно выступает составным элементом систем более высокого порядка.

Предложено проведение факторного анализа, суть которого заключается в уменьшении размерности системы показателей эффективности финансового механизма высших учебных заведений. Разработана процедура определения уровней эффективности финансового механизма на всех звеньях иерархической структуры, обеспечивающая выявление финансовых резервов высших учебных заведений и позволяющая принимать обоснованные экономические решения по повышению эффективности их функционирования.

Разработано научно-методическое обоснование определения оптимальных значений показателей функционирования финансового механизма высших учебных заведений с использованием нейронечеткой модели оценки эффективности функционирования финансового механизма. В предложенной модели весь набор факторов, определяющих эффективность финансового механизма высших учебных заведений на основе критериев экономичности, производительности и результативности по внутренним и внешним признакам, распределен между обобщенными группами показателей, поэтому такая модель позволяет целенаправленно осуществлять детальный анализ вклада каждого из показателей в общую эффективность финансового механизма высших учебных заведений. Обоснована целесообразность прогнозирования с помощью аппарата нейронных сетей, что позволило определить степень влияния сложившихся групповых компонент на уровень эффективности функционирования финансового механизма высших учебных заведений и определить возможные резервы как повышения уровня показателей экономичности, производительности, результативности, так и финансового механизма в целом.

Разработано методическое обеспечение повышения эффективности финансового механизма высших учебных заведений, предусматривающие установление оптимальных значений количественных и качественных показателей их финансово-хозяйственной деятельности на основе внедрения системы поддержки принятия решений. Такая система предусматривает реализацию функций финансово-экономического планирования и прогнозирования механизма организации экономической деятельности высших учебных заведений, внедрение эффективных рыночных моделей управления финансовыми ресурсами путем взаимодействия финансовых индикаторов и финансовых инструментов. Внедрение предложенной системы поддержки принятия решений в практику деятельности высших учебных заведений позволяет обеспечить стойкость их функционирования, а также достигать поставленные стратегические цели, тем самым, повышая конкурентоспособность на рынке образовательных услуг.

Ключевые слова: финансовый механизм высших учебных заведений, оценка эффективности финансового механизма, формирование финансового механизма,

финансовые ресурсы, критерии экономичности, производительности, результативности, финансово-экономическая деятельность высших учебных заведений.

ANNOTATION

Dmytryshyn M.V. Forming and efficiency of financial mechanism of higher educational establishments. – Manuscript.

A thesis aimed at receiving a candidate's scientific degree in Economic Sciences, speciality 08.00.08 – money, finance and credit. – Kharkiv National Economic University, Kharkiv, 2013.

Dissertation work is a theoretical justification and development of scientific and methodical approaches and practical guidelines for the formation of the financial mechanism of higher educational establishments and evaluating its effectiveness.

The scientific and methodical approach to the formation of the financial mechanism of higher educational establishments, which is presenting the latter as complex probabilistic dynamic system, the practical implementation of the principles of organization and operation which allows for efficient allocation and use of available financial resources and high quality of educational services. The scientific and methodical approach to evaluating the effectiveness of the financial mechanism on the basis of determination of levels of efficiency and standard values is developed component of the financial mechanism. Classification of indexes of efficiency of financial mechanism of higher educational establishment is carried out after internal and external by signs on the basis of criteria of economy, productivity and effectiveness. Scientific and methodological study of the procedure to determine the optimal values of the functioning of the financial mechanism of the higher educational establishments based on neural model of evaluation of efficiency of functioning of the financial mechanism of the higher educational establishments is done. Methodical recommendations for improving the financial mechanism of the higher educational establishments that provide the optimal values of quantitative and qualitative indicators of financial and economic activities of the higher educational establishments through the introduction of decision support systems.

Key words: the financial mechanism of higher educational establishments, evaluating the efficiency of the financial mechanism, the formation of the financial mechanism, the financial resources, the criteria of economy, productivity, effectiveness, financial and economic activities of higher educational establishments.

Дмитришин Марта Василівна

**ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІНАНСОВОГО
МЕХАНІЗМУ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 25.02.2013. Формат 60□90/16.
Обсяг 0,9 ум. друк. арк. Друк різнограф
Тираж 100 прим. Зам. № 30

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ “Рейтинг”.
Свідоцтво про держ. реєстрацію ю.о. А00 № 507350.
61022, м. Харків, пров. Соляниківський, 4.
Тел. (057) 771-00-92, 771-00-96.